

אגיש מקע ווארט

גליון ת"ת פרשת ויקרא ז' ניסן תשפ"ה

אגדה ובקיאות

"ויקרא אל משה" (א, א)

"מכאן אמרו, כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו" (ויק"ר א, טו)

צריך להבין מה פשר ההשוואה והדמיון בין 'תלמיד חכם שאין בו דעת' לבין 'נבילה', ומדוע באמת 'נבילה טובה הימנו'? פירש רבי מאיר שפירא מלובלין ב"אמרי דעת": נבילה, כידוע, מטמאת רק על ידי מגע ומשא, אבל כשאין נוגעים בה, אם אין לאדם קשר עמה, אין היא מטמאת אותו. לעומת זאת תלמיד חכם שאין בו דעת, אין אפשרות לנוס מפניו, אתה מתחמק ממנו והוא רודף אחריו ובה אלך הביתה... בספר "שמרו דעת", והוא רשימות תלמידים משיחותיו של ראש ישיבת פוניבז' מרן רבי דוד פוברסקי הובא: בפשטות היינו למדים, כי כשם שריחה הרע של הנבילה הוא קשה מנשוא, עד שלא ניתן לעמוד לידה, כן יש להתרחק מתלמיד חכם שאין בו דעת, עד שקשה לעמוד במחיצתו. אך ה'עולם' רגיל לפרש באופן אחר: בעל חיים שמת, אמנם ירד ממצב של 'בעל חיים' אך עדיין לא נתבטל לגמרי, אלא שיש לו מצב חדש של 'נבילה' ויש לו ערך ומחיר של 'נבילה'. אבל תלמיד חכם חסר דעה - נבלה טובה הימנו, שהיה מקום לומר שאף שאין לו המעלה הנשגבה של 'תלמיד חכם' אבל סוף סוף יש בו איזה ערך וחשיבות. על כן משמיע המדרש שאין בו שום ערך, כי הוא יורד ויורד לשפל תחתית, וערכו יורד בלי גבול. והיה מוסיף ואומר:

ולפי זה יובן, מאידך גיסא, מהו ערכו ומעלתו של תלמיד חכם 'שיש בו דעה'. כל מי שבא במחיצתו, מתעלה ומתרום ומושפע ממנו בלי שיעור וגבול, וחש עונג ושמחה להיות עמו במחיצתו. בספר "נתיב רפאל" מאריך לבאר מהי ההגדרה ל"אין בו דעת". פשיטא כי שוטה וחסר דעה אין ביכולתו להיות בכלל 'תלמיד' וקל וחומר לא בכלל 'תלמיד חכם', ואם כן מהו 'תלמיד חכם שאין בו דעת'?

וביאר, שזהו אדם שלמד והחכים אלא שהוא מחשיב עצמו לנעלה יותר ממדרגתו האמיתית, וסבור שאחרים פחותים ממנו ועל כן ראויים הם לכבדו ולשרתו וכדו'. ובאמת לפי מה שלמד והשיג, היה ראוי לו לדעת באיזה מצב הוא נמצא, אלא שאינו מיישם את שכלו וידיעותיו כלפי עצמו. נמצא כי עניין זה של 'דעה' הוא ההבנה והידיעה בכל מה שנוגע לעצמו, למצבו ולמעמדו האמיתי.

ומציין לדברי רבינו מרן ה"קהילות יעקב" בספרו "ברכת פרי" (פרשת בשלח) ולחביבות הדברים נעתיקם משם:

אמרו בגמרא (סנהדרין צב.): "כל אדם שאין בו דעת אסור לרחם עליו. אר"א כל הנותן פתו למי שאין בו דעה, יסורין באים עליו". והדברים צריכים ביאור גדול, שהרי אפילו על בהמה ושאר בעלי חיים מצוה לרחם, ואם כן קל וחומר וקל וחומר על אדם שאין בו דעת כתינוק שודאי מצוה לרחם עליו לעזרו ולמלטו מכל צרה, וכיצד אמרו חז"ל שאסור לרחם עליו?

אלא ודאי יש לומר כי מי שחסר דעה לא לטובה ולא לרעה, כתינוק וילד וכיו"ב, מצווה גדולה לרחמו ולהיטיב עמו, אבל הגמרא מדברת במי שאין בו דעת להכיר טובה למי שמרחם עליו ומטיב עמו, ולא זו בלבד שאינו מכניע עצמו לפני מטיבו אלא אדרבה בועט בו בגאוה ובוז ומביט עליו כעל נחות דרגה הנכנע לפני מעלתו, ותחת להעריך ולהוקיר יקרת לבבו הרחום, הוא חושב בדמיונו שרחמנותו והטבתו כלפיו היא חולשה שלו שהוא כביכול מוכרח לרחם עליו, וכי לכבוד ויקר הוא לו והוא מתכבד להיות מתומכיו, ולא עוד אלא שהוא עצמו מטיב עמו בנאותו לקבל ממנו העזרה וההטבה... וכבר חושב בלבו, הנה נפל לידי עוד בן אדם שניתן לנצלו עוד ועוד, והוא כבר מופיע ברשימותיו כאחד ממשועבדיו...

המרחם על אדם כזה יוליד כמה רעות:

א. שמחזק ומבצר את גאוותו וגבהות לבו.
ב. שמאפשר לו להחזיק במידתו המגונה שלא להכיר טובה למטיבו.

ג. כדי להראות ולהוכיח שאינו 'נצרך' ואינו 'מקבל' יפעל אותו אדם ויעשה רעה תחת טובה ועוד יעמיד פנים כאילו פוגעים בו ומטרידים את מנוחתו, וזוהי מידה מגונה ביותר.

ד. בהתנהגות שלו הוא מעורר קפיצת אצל זה שהטיב עמו, ונמצא מכשילו בשנאה ורעה. צא וראה, האדם הזה יוסיף וידרוש בתוקף שיטיבו עמו ויחזרו ויטיבו עמו עוד ועוד, אך טבעו של אדם שכשרואה שאין חברו מכיר בטובה שהטיב עמו, נחלשת בו מעט מידת ההטבה והרחמנות, ואז הלה כועס וקוצף כאילו גזלוהו ותובע בתקיפות ובצעקות שיתנו לו ויטיבו עמו כבראשונה, עד שהאדם שהטיב עמו מסתלק ממנו לגמרי והלה נעשה שונא שלו. וכל זה בא משום שריחם על מי שאינו מכיר טובה, ועל כן אמרו חז"ל שאסור לרחם עליו. ואולי יש לומר שזה כלול ב'יסורין באים עליו', היינו הקטטות והשנאות שהלה ישיבן תחת הטובה...

(שניים מקרא)

"ונפש כי תקריב" (ב, א)

"נאמר בשור הגס 'אשה ריח ניחוח', ובעוף הדק 'אשה ריח ניחוח', ובמנחה 'אשה ריח ניחוח', לומר לך אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוון את לבו לשמים" (מנחות קי).

שהמחבת היה שטוח ובגלל שהיה שטוח המנחה היתה מתקשה, אבל המרחשת היה כלי עמוק והשמן היה מרובה, והמנחה היתה רוחשת בשמן ולכן גם היתה רכה. שואל רבי אליהו לאפיאן, לכאורה מנחת מרחשת היתה רכה, ומנחת מחבת היתה קשה, מה עדיף? ודאי הרכה, א"כ מדוע בזמירות שבת אנו מזמרים "השומר שבת הבן עם הבת לקל ירצו כמנחה על מחבת", היה צריך להיות כמנחת מרחשת שהיא משובחת יותר? מסביר ר' אלהי, למרות שמנחת מרחשת משובחת, שתיהן מרצות לפני הקב"ה במידה שווה, כי שניהם עשו כרצון ה' והביאו את מנחתם כראוי. וכן הדבר גם לגבי שמירת שבת, יש שתי כיתות של שומרי שבת. יש אחד שחוגג מאשר שמירת שבת כהלכתה, הוא גם מענג אותה במאכל ובמשתה, ויוצק לתוכם רוחניות, סעודותיו מטובלות בדברי תורה וכל היום עובר עליו בלימוד. לעומת זאת, ישנם כאלה שהשבת בשבילם היא "שב ואל תעשה". אמנם הוא שומר שבת כהלכתה, אבל השבת היא עול עבורו, הוא מחכה לרגע שהשבת תיגמר, ואין לו מושג מהו עונג שבת האמיתי. אמנם ודאי שקיים ושמירת שבת של הכת הראשונה היא רצויה לפני הקב"ה יותר, בכל זאת גם שמירת שבת של הכת השנייה רצויה לפני הקב"ה "כמנחה על מחבת", אפילו שהיא יבשה וקשה. לפי זה, מוסיף תלמידו רבי שלום שבדרון ומסביר את ההמשך בזמירות שבת. "כל שומר שבת כדת מחללו הן הכשר חיבת קודש גורלו". הגמ' בחולין [ל"ו:] מסבירה מהו אותו "חיבת קודש"? שגם עצים ולבונה, על אף שלא אוכלים אותם מקבלים טומאה, ואיך חיבת הקודש, חביבות המצווה, מכשירה אותן לקבל טומאה. וזהו שאומר הפייטן "כל שומר שבת מחללו", אלו הנמנים על הכת השנייה, שאצלם שמירת שבת מתבטאת בזה שהם לא מחללים אותה,

לכאורה עיקר החידוש הוא, שאף קרבנו של הממעט מתקבל ברצון אם מכוון את לבו לשמים, ואם כן יותר נכון היה לומר כי "אחד הממעט ואחד המרבה" ולא כפי שנאמר בגמרא "אחד המרבה ואחד הממעט".

אומר ה"אור החיים" הק' (לעיל א, ז):

אם היה נאמר "אחד הממעט ואחד המרבה", דהיינו שהמעט כמוהו כמרבה, היה מקום לבאר כי באמת קרבנו של המרבה רצוי ונעלה יותר, אלא שהשי"ת ברוב רחמיו מתרצה גם בקרבן העני, אף שאינו חשוב כקרבן העשיר. רוצה לומר, אחד הממעט - אף שהמעט פחות חשוב הוא, מכל מקום "ואחד המרבה" - השי"ת מתרצה בו כמו המרבה. לכן חז"ל דקדקו ואמרו בלשון זה דווקא: "אחד המרבה ואחד הממעט", ללמדנו שהקרבנות שווים ללא כל הפרש והבדל.

על דרך הרמז ביאר בעל ה"הפלאה":

המלה 'לב' - האותיות שאחריה הן 'אך' שהוא מיעוט, ואילו האותיות הקודמות לה הן 'גם', שהוא ריבוי, ואילו ה'לב' הוא באמצע. ללמדנו שבכל המידות על האדם לבחור בדרך הממוצעת. זהו "אחד המרבה" - באותיות 'גם', "ואחד הממעט" - באותיות 'אך', ובלבד שיראה לכוון לבו לשם שמים.

(אוה"ח - הפלאה)

ו"אם מנחה על המחבת קרבן וכו' ואם מנחת מרחשת קרבן" (ב' - ה' - ז')

מה ההבדל בין מנחת מחבת למנחת מרחשת? מסביר רש"י,

תמר ליהודה, או נישואי שתי אחיות ליעקב. כמו כן כאן, קרני האיל עמדו לנס בהודעה נבואית (כדברי המדרש ב"ר נו, ט) ולכן לא קיים אברהם בהן מצוות הקטרה על המזבח.

רבי שלמה קלוגר בספרו "אמרי שפר" אומר:

נראה לומר שלא חייבה תורה להקריב גם את הקרניים, אלא בראשית הקרבן, היינו אם הקדיש האדם 'בהמה זו' או שהתחייב להקריב בהמה זו על חטא, אזי צוותה התורה להקריב את כל חלקי הבהמה כולל את קרניה.

אבל אם היה זה קרבן 'תמורה' היינו שהקדיש בתחילה בהמה שאין לה קרניים, ולאחר מכן המיר אותה בבהמה שיש לה קרניים, אז אינו מחוייב להקריב את הקרניים, כיון שעיקר חיובו מתחילה היה בקרבן שאין לו קרניים.

לפי זה אפשר לומר שפיר, שאברהם לא התחייב להקריב את האיל עצמו, אלא היה זה כתמורה תחת בנו, כדברי הכתוב: "ויעלהו לעולה תחת בנו". וכיוון שבבנו לא שייך קרניים, על כן אף שנאמר לו להקריב את האיל כתמורה לבנו, לא היה כלול בזה הקרבת הקרניים.

ואף אמנם שאסרה התורה להמיר קרבן, כאומרה (ויקרא כז, לג) "ולא ימירו", היינו רק במקום שגוף הקרבן ראוי להקרבה, אבל אם אין גוף הקרבן ראוי להקרבה מותר. וכיון שבנו נדחה מהקרבה על פי הדיבור, לכך הותר לו להמיר אותו על איל.

(שניים מקרא)

בעומק הפרשה

"והקטיר הכהן את הכל המזבחה" (ויקרא א, ט)

"את הכל - לרבות הקרניים והטלפיים" (תו"כ)

שואל ה"אור החיים" הק':

מדוע אברהם אבינו בהעלותו את האיל לקרבן עולה, הניח את הקרניים לשופרות (כמבואר בפרקי דרבי אליעזר פרק לא) ולא העלה אותן על גבי המזבח?

מבאר ה"אור החיים" בכמה אופנים:

א. יתכן לפרש כי באמת הקריב הכל על המזבח, אלא שהקרניים פקעו מעל גבי המזבח, ואמרה המשנה בזבחים (פז): "וכולן שפקעו מעל המזבח לא יחזיר".

ב. עוד אפשר לומר שהקרניים נתלשו מהאיל קודם זריקת הדם, וכל הריבוי להעלות את הקרניים למזבח הוא רק בהיותן מחוברות בשעת זריקת הדם, אבל אם נתלשו קודם לכן, הרי אפילו אם יעלו לאחר מכן על המזבח אפשר להורידן ולעשות מהן אפילו קת לסכין, כדברי הגמרא בזבחים (פז).

ג. אפשר לבאר בדרך נוספת, שהיות ועדיין לא ניתנה תורה, אף שאמרו חז"ל (יומא כח): קיים אברהם אבינו כל התורה כולה, מכל מקום היה זה ברצונם, במקום שלא היה הכרח לנהוג אחרת מסיבה כלשהי, אבל במקום שהיה גילוי אלוקי שלא לעשות כמצות התורה, הותר להם הדבר, כמו בנישואי

שאלות מענינות בהלכה

(בענינים שונים, מבית הגר"ח קנייבסקי)

שאלה: לכאורה אם ידבר הרבה פעמים לשה"ר לא סגי שיתודה "דיברתי לשה"ר" ויתחרט פעם א' על כל מה שדיבר, דצריך להתחרט בנפרד על כל פעם שדיבר, דעבירות חלוקות הם?
תשובה: הוא מתחרט על כולם בב"א.

שאלה: אם הוצאת שם שמים לבטלה הוא מעוונות שמוחלין לו מיד שתשובה תולה ויו"כ מכפר? ומה הדין בברכה לבטלה שקיל טפי, שלכו"ע אינה מה"ת (כיון שהוא דרך שבח)?
תשובה: יאמר מיד בשכמל"ו.

שאלה: אם נפל השקית (של בד קטיפה) עם התפילין על הרצפה, איזה כפרה מוטל עליו לעשות?
תשובה: יאמר פרקי תהילים.

שאלה: אם נפל כשהתפילין עליו ונגעו התפילין ברצפה האם חשיב כנפלו התפילין ויצטרך להתענות?
תשובה: א"צ.

שאלה: אחד שנפלו התפילין של ראש מהשולחן על הרצפה, והתפילין לא היו בתוך הבית, איזה כפרה צריך לעשות?
תשובה: אם על ידו נפל המנהג להתענות כמ"ש המ"ב בס"מ.

(שאלת רב)

"ואם לא תגיע ידו די שה והביא את אשמו אשר חטא שתי תורים או שני בני יונה ל' אחד לחטאת

ואחד לעולה" (ה, ז)

שח רבי משה פיינשטיין:

שמעתי מהר"ז ינקלביץ בשם רבי מנחם זמבא הי"ד, ששהה פעם בשולחנו של האדמו"ר רא"ם מגור, ושאל אותו: הנה כתב החינוך (מצוה קכג): "ואם הוא עני והביא כשבה או שעירה, לא יצא ידי חובה", ולכאורה הרי משנה מפורשת היא במסכת נגעים (פי"ד מי"ב) "עני שהביא קרבן עשיר יצא".

השיב לו האדמו"ר על אתר: "פאפעלט אקרבן" (חיסור קרבן) והיה רבי מנחם זמבא תמה לרדת לסוף דעתו, עד שלפתע אורו עיניו: המשנה בנגעים עוסקת במצורע, המביא בעניות אותם קרבנות שהוא מביא בעשירות, היינו חטאת ועולה, ולכן אם ברצונו להביא בהמה במקום עוף, תבוא עליו ברכה ויצא ידי חובתו. אבל החינוך מדבר בטומאת מקדש וקדשיו, שם העשיר מביא בהמה לחטאת, ואילו העני מביא שני תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת. נמצא אפוא שאם יביא קרבן עשיר לא יצא ידי חובתו, כי אף שהביא בהמה במקום עוף הרי בכך יצא רק ידי חובת קרבן חטאת, בעוד שהוא התחייב בהיותו עני בהבאת קרבן חטאת וקרבן עולה. לכך התכוון האדמו"ר מגור באומרו שהעני חיסר קרבן, ולכן לא יצא ידי חובתו.

(באר מרים)

שובתים מכל מלאכה, נמנעים מלהדליק אור... אבל איזה מין שבת היא זאת בלי עונג שבת ובלי חדוות השבת? האם יש ערך לשבת כזו? על כך מוסיף ואומר "הן הכשר חיבת קודש גורלו", "חיבת הקודש" מכשרתה להיות בעלת חשיבות וערך כמות שהיא.

(מכתב מאלהו)

וזרקו בני אהרון את דמו על המזבח סביב וגו' ואת כל החלב אשר על הקרב (ג' ח' ט')

עיקר הקרבן לה' הוא הדם שזורקים על המזבח, והחלב שמקטירים על המזבח לריח ניחוח. וצריך להבין למה דוקא ב' חלקים הללו, הדם והחלב זכו להקרב על המזבח. וביאר בספר עיטורי תורה על דרך משל: סוחר אחד ישב בבית הכנסת ולמד אחרי התפילה, בתוך כך הגיע אחד לביתו לעשות אתו עסקא, כשלא מצאו הלך לסוחר אחר וסגר אתו את העסקא, כשחזר הסוחר הביתה ונדע לו על הדבר כעס על בני ביתו למה לא קראו אותו מבית המדרש לצורך עניין דחוף כזה. לאחר כמה ימים, בא אל ביתו גובה המיסים בעודו בבית המדרש, רצו בני ביתו מהר לבית המדרש וקראו לו מהר הביתה, רגז הסוחר עליהם: שוטים שכמותכם! כאשר בא סוחר לעשות אתי עסקא לא מיהרתם לקרוא לי ואילו כאשר באים לגבות ממני מסים אתם ממהרים לקרוא לי?! והנמשל: ישנם מצוות עשה ולא תעשה, ודרושים להם כוחות מידת - כח הזריזות, ולמצוות לא תעשה - מנוגדים, למצוות עשה העצלות, ואילו היצר הרע מחליף לאדם את השיטה: נוהג בזריזות בעבירות ובמידת הכבידות והעצלנות במצוות. על זה בא הקרבן לכפר על חילוף זה, ולכן מקריבים לגבוה את הדם שהוא סמל הנמרצות והזריזות, ואת החלב המסמל את הקרירות ואת העצלנות. ובאותם טעמים - על תיאורי "והנה", בפרשתנו חוזרים שוב ושוב החלבים המוקטרים 'את החלב המכסה את הקרב... ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן... ואת היותרת על הכבד...' ויתכן שג' חלבים הללו שכנגד הקרב, והכליות, והכבד הינם כנגד ג' מיני עצלות וכבידות החומר, החלב שעל הכליות הוא כנגד עצלות המחשבה, שכן הכליות יועצות והוא התעצל מלהשתמש בהם למצוא עצה ודרך להלחם ביצרו. מסמל את עצלות רוח החיים, שכן הכבד הוא 'החלב שעל הכבד מקום הדם הוא הנפש. מסמל את כבודות התאוות, שהוא מתעצל - החלב שעל הקרב מלהלחם בקרבו עד אשר תכבד כריסו.

(ווי העמודים)

"אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה בשגגה ואשם" (ד' - כ"ב)

שואל ה"דברי יואל" מסאטמר, המילים "ועשה אחת מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה" מיותרות לכאורה, שהרי אם הנשיא חטא, ודאי שעשה דבר אסור? ועוד שאלה, למה התורה מכנה את החטא "מצוות"? ומתוך, היצר הרע לא בא לאדם במישרין ואומר לו חטא, אלא מסמא את עיניו ומפתהו שהוא מצווה, ובאמת היא עבירה גדולה. ובוודאי גם לנשיא בישראל בוודאי שלא יפתהו מיד לעבירה, אלא דרכו לבוא בעקיפין ולסמאות את עיניו שיחשוב על עבירה שהיא מצווה. וזה הפירוש "ועשה אחת מכל מצוות ה'", כלומר, הוא טועה בדעתו וחושב כי מצווה הוא עושה, אבל האמת היא "אשר לא תעשינה", מצווה כזו אסור לעשותה, כי היא באמת עבירה. ומילתא דבדיחותא בענין זה. אחד נכנס בטעות לבית כנסת רפורמי, וראה על כותל המזרח שלט המכריז "ותלמוד תורה כנגד כולם". מיד שאל, מה לכם ולתלמוד תורה? ועוד בהכרזה שכזו. ענו לו, אצלנו קוראים את השלט משמאל לימין, כמו באנגלית, ומה שכתוב כאן זה: כולם כנגד תורה ותלמוד.

בין שבילי המוסר

"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד" (א, א)

נהגו ישראל להתחיל את לימודי הילדים דוקא בספר ויקרא, ומבאר ה"פרדס יוסף" שטעמו של מנהג זה הוא כדי להחזיר בילדי ישראל בראשית חנוכה לתורה, כי עבור היהדות נדרשים קרבנות, ויש צורך במידה ניכרת של מסירות נפש על מנת לחיות כיהודי.

חינוך הילדים דורש אף הוא מידה בלתי מבוססת של מסירות נפש ומאמצים מצד ההורים, ואומר רבי מאיר שפירא מלובלין שזהו באור דברי הגמרא (נדרים פא ע"א): "הזהרו בבני עניים שמחן תצא תורה", שכן מאחר וההורים העניים מתקשים לשלם את שכר הלימוד של בניהם, והם עושים זאת מתוך מסירות נפש, תוך ותור על דברים אחרים, הם זוכים בבנים טובים, כיעל ידי כך מתחנכים הילדים להבין את חשיבות התורה ולומדים להכיר כמה יש להשקיע בלימודה!

בהיותי ילד - סיפר פעם רבי מאיר שפירא מלובלין - התערורתי באחד מן הלילות לשמע קול בכי. התקרבותי בחשש למקור הקול, וגליתי כי הבוכה הנה אמא... נחרדתי ושאלתי: "אמא, מה קרה?"

בעינים נפוחות מדמעות ענתה לי אמא: "מאריק'ה, אני בוכה, משום שהבטחנו למלמד שיבוא ללמד אותך שלוש מאות רובל למשך חצי שנה. והנה, היום צריך היה כבר לבוא הנה, אולם הוא לא בא. חוששת אני שמא סכום זה מועט מדי עבורו, ולכן הוא לא הגיע. אולם, גם שלוש מאות רובל הם הרבה מאוד עבורו, ואין באפשרותו לשלם יותר."

חפשתי מילים כדי להרגיע אותה - ממשיך רבי מאיר ומספר - ולבסוף אמרתי: אמא, אינך צריכה לבכות כל כך, אמנם הוא לא בא היום, אבל יתכן שהוא יבוא מחר.

אבל אמא ענתה לי בין יבבה ליבבה: "אוי, מאירקה, אבל מה יהיה עם הלימוד של היום?"

זעקה זו הדהדה בו במשך כל ימי חייו, ודרבנה אותו שלא להפסיד, חלילה, את ה"לימוד של היום". בכוחה הקים את מפעלו האדיר, הדף היומי, שחבק עולם, וגרם וגורם לאלפים רבים לשמור בכל כוחם את הלימוד היומי.

בספר "כזה ראה וחנך" מובא סיפור מופלא אודות החינוך שהעניקו הוריו של הגאון רבי לייב קלמנוביץ לבנם:

אביו של רבי לייב, יהודי תלמיד חכם היה, אולם באותה מידה אף עני מרוד. מבין 'שני השולנות' - זכה הוא לשלחן אחד ויחיד, שולחן התורה, אשר אין עמה אפילו קורטוב של גדולה... מוצא היה האב ממלאכת כפיו, כדי פרנסת משפחתו בצמצום גדול, אך בשום אופן לא היה בידו מעולם מעבר לכך. לא היה לו - ואף לא חסר לו, שכן מסתפק במועט היה רבי אשר, ולא נזקק למאומה מלבד לצרכיו הבסיסיים ביותר.

בראש מעייניו של רבי אשר, במקום הראשון במעלה - עמד חינוכו של בנו, לייב'לה. ביום בו זכה להוביל את לייב'לה שלו אל החידר - לא היה קץ להתרגשותו. מספר ימים לפני כן כבר לא היה ניתן לשוחח עמו בשום נושא אחר, ובלילה האחרון הוא אף התקשה להרדם. הקלה היא בעיניכם? מחר עתיד לייב'לה, לייב'לה שלו - ללכת לראשונה אל החידר, וללמוד את תורתו של מלך מלכי המלכים...

אהבת התורה של ר' אשר היתה אמנם מופלגת בכל קנה מידה, אולם מתחרה אחד היה לו בנושא זה, או ליתר דיוק - מתחרה אחת... היתה זו רעייתו הצדקנית, אשר אף מעיניה שלה לא נתונים היו למאומה מלבד הרצון בהתעלות של בנה בלימוד התורה הקדושה. באותו יום מרגש בו צעד לייב'לה לראשונה אל החידר - השכימה האם המסורה קום, גמרה את ספר תהילות דוד בן ישי, ופיה לא חדל מלמלמל בהתרגשות: 'היום לייב'לה הולך לחידר! היום לייב'לה הולך לחידר'...

אלא שהתרגשות זו של ההורים, התרגשות עצומה ביותר, לקראת היום בו צעד לייב'לה לראשונה אל החידר - היתה כאין וכאפס לעומת ההתרגשות אשר חשו כאשר קבלו מהמלמד מכתב, ובו הוא מודיע כי בקרוב יתחילו ללמוד בכתה גמרא, מסכת בבא מציעא, ולפיכך הוא מבקש מכל ההורים לציד את ילדיהם בספר הדרוש.

הנרות של דמעות אושר זלגו מעיניהם של ההורים המסורים. "לייב'לה שלנו יתחיל ללמוד גמרא, בדיוק כמו כל תלמידי החכמים המופלגים בבית המדרש! כן גם לייב'לה שלנו יתנדנד מול הגמרא הפתוחה, יפלפל בדברי האמוראים, יפום את דברי אלוקים חיים בניגון מתוק ושווה לב, וברבות הימים יצמח לתלמיד חכם מופלג בזכות עצמו!" - הם הרהרו באושר...

דא עקא, שבעיה טכנית מסוימת העיבה על שמחתם וטרדה את מנוחתם. הרבי הלא הזכיר כי יש לציד את לייב'לה בגמרא מסכת בבא מציעא, וגמרא מעין זו - מנין

תהא בידם? עולה היא סכום לא מבוטל, אשר אינו מצוי ברשותם, והם אפילו לא יכולים היו להעלות על דעתם אופן בו יוכלו להשיגו! מה, איפוא, עושים?

ובכן, לר' אשר היה פתרון... למחרת עם שחר הוא מיהר לגשת אל בית הכנסת, ולהתפלל תפילת שחרית כותיקין, לאחר התפילה נגש אל חנותו של השען, והציע לו לרכוש את השעון המשובח אשר קיבל מאביו לרגל יום בר המצוה שלו, לפני עשרות שנים... תמורת השעון המשובח, אשר השנים לא הותירו בו את חותמן - קבל ר' אשר סכום כסף לא גדול, אולם סבור היה כי די יהא בו כדי לרכוש גמרא בבא מציעא עבור לייב'לה שלו!

ואמנם, הישר מחנותו של השען - שם ר' אשר פעמיו אל חנותו של ר' אהרן מוכר הספרים, אשר בין מבחר הספרים המצומצם שבקיטונו הצר - סבור היה שימצא את מבוקשתו: גמרא בבא מציעא גדולה!! נכנס אפוא ר' אשר אל החנות, והנה את מי הוא רואה עומדת עם ר' אהרן על המקח באשר למסכת בבא מציעא גדולה? את זוגתו הצדקנית...

"מה מעשיך כאן בשעה כזו?" - שאל ר' אשר את אשתו בפליאה, והאשה מהרה להסביר: "מה פירוש מה אני עושה כאן?? הלא צריכים גמרא בבא מציעא בשביל לייב'לה שלנו! בשביל שיוכל ללמוד ולעשות חיל! בשביל שיוכל לעסוק בתורתו של הקב"ה!"

"ואולי תאמרי לי מהיכן השגת את הסכף הדרוש לרכישת הגמרא? הלא אין לנו כסף אפילו בכדי לשלם לחלבן!" - הוסיף ר' אשר והקשה, ורעייתו סיפרה דברים כהוייתם:

"אתה בודאי זוכר את הצעיף היפה שקבלתי ביום נשואינו מאמך עליה השלום! הלא כן? ובכן, את הצעיף הזה - מכרתי הבוקר לאחת ממכרותי אשר זה מכבר הבחנתי כי נתנה בו את עיניה, את ה'עסקה' השלמתי מיד כאשר יצאת אל בית הכנסת, וכך הספקתי כבר להגיע אל חנותו של ר' אהרן ולבחור את הגמרא הגדולה הזו עבור לייב'לה שלנו!" - סייעה האשה.

נו... כעת עומדים שנים ואוחזים בטלית... ר' אשר ורעייתו עומדים נצבים בחנותו של ר' אהרן מוכר הספרים, ואיש מהם אינו מעלה בדעתו לותר על הכות הגדולה: לקנות עבור לייב'לה את הגמרא הגדולה ממנה ילמד דברי אלוקים חיים!

"עלי מוטלת החובה ללמד את בני תורה!" טוען האב, ומבקש לעצמו את זכות רכישת הגמרא בה ילמד לייב'לה. "מה פתאום? הלא כבר נאמר 'אל תיטוש תורת אמך', ומכאן שדוקא האם היא זו אשר אמורה להפנים את ערך התורה אל לבו של הילד הרך!" טענה זוגתו למולו.

בשלב מסוים כאשר הבין ר' אהרן כי אין כל סיכוי לסיום הויכוח באופן טבעי, פנה אל ההורים והציע לגשר בין עמדותיהם הסותרות... "יש לי רעיון!" הוא אמר, ושני המתוכחים הסו לרגע, והטו אזנם לדבריו.

"אם מבקש כל אחד מכם לרכוש את הגמרא עבור לייב'לה, מדוע לא תתחלקו בזכות הגדולה? מדוע לא ישלם האב מחצית משויה של הגמרא - ואילו האם תשלם את המחצית השנייה?" שאל ר' אהרן, ודבריו הנכוחים התקבלו על דעתם של ההורים.

"טוב ויפה!" הם אמרו פה אחד, ומיד שקלו לידו של ר' אהרן את מחיר הגמרא, טבין ותקילין, כאשר את מחצית הסכום - משלמת האם, ואילו את המחצית השנייה - משלם האב.

אלא שאם סבורים אנו כי בכך באו אל קיצם חלוקי הדעות שבין ר' אשר לאשתו בנוגע לגמרא של לייב'לה - הרי שאיננו אלא טועים... הויכוח הבא התעורר דקות ספורות מאוחר יותר, כאשר סלע המחלוקת הנו בשאלה מי יזכה לקחת בידו את הגמרא מחנות הספרים ועד לבית... ושוב, האב טען כי הוא מחויב ללמד בנו תורה - ועל כן עליו לשאת את הגמרא, ואילו האם צטטה חזור וצטט את דברי הפסוק "אל תטוש תורת אמך"

גם הפעם לא הצליחו ההורים להגיע לעמק השוה מבלי התערבותו של ר' אהרן מוכר הספרים, אשר מצא מוצא של פשרה בכדי להניח את דעתם של שני הצדדים... "אם שניכם מבקשים ליטול את הגמרא - הרי שתוכלו לאחזה שניכם יחד, האב יחזיק בצד האחד - ואילו האם בצד השני..."

מעתה, יושבו ההדורים, ר' אשר ואשתו אחזו שניהם יחדיו בגמרא הקירה מפז, הגמרא הרצופה מסירות נפש, וכך צעדו לביתם ברוחה של עיר, כשהדמעות זולגות על לחיהם, ירדות על כריכתה של הגמרא הגדולה, ומלחלות אותה קמעא. וכי מילתא זוטרתי היא? הלא לייב'לה מתחיל ללמוד גמרא!!

ולייב'לה אשר קיבל לידיו גמרא של מסירות נפש, של דמעות, של התרגשות ושל אהבת תורה, ובזכות כל אלו עלה והתעלה עד שהפך לאחד מגדולי הדור!

הנה כי כן, איורה מרוממת בבית של מסירות למען תורה ולמען חינוך, האפופה באהבת תורה בדרגה גבוהה, היא זו המצמיחה את פארי הדורות, הזוכים להאיר את עיני ישראל בתורתם!!!

(ומתוך האור)